

РОЗДІЛ 9 ФОЛЬКЛОРИСТИКА

УДК 811.531:398.2:001.82

КЛАСИФІКАЦІЯ КАЗОК ПРО ДУРНІВ У КОРЕЙСЬКІЙ ФОЛЬКЛОРИСТИЦІ

CLASSIFICATION OF TALES ABOUT FOOLS IN KOREAN FOLKLORISTICS

Болдескул Є.О.,

orcid.org/0000-0002-5944-0321

*асистент кафедри мов і літератур
Далекого Сходу та Південно-Східної Азії
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

Статтю присвячено аналізу різних підходів до класифікації корейських народних казок про дурнів корейськими фольклористами. Казки про дурнів, які можна віднести до анекдотичних казок, займають значне місце у корейському фольклорі й залишаються предметом дослідження багатьох учених. Це зумовлено, перш за все, неоднозначністю їх класифікації та різноманітністю принципів і підходів до цієї проблеми.

У статті подано класифікації, запропоновані такими дослідниками, як Чо Хіун, Чхве Інхак, Со Десок, Лі Боккю, Лі Ганйоп, Хан Мансу, Кім Боксун. Проаналізовано особливості та важливі чинники вищезгаданих класифікацій.

Ключові слова: корейський фольклор, корейські народні казки, казки про дурнів, типологія казок, класифікація казок.

Статья посвящена анализу различных подходов к классификации корейских народных сказок о дураках корейскими фольклористами. Сказки о дураках, которые можно отнести к анекдотическим сказкам, занимают значительное место в корейском фольклоре и остаются предметом исследования многих ученых. Это обусловлено, прежде всего, неоднозначностью их классификации и разнообразием принципов и подходов к данной проблеме.

В статье представлены классификации таких исследователей, как Чо Хиун, Чхве Инхак, Со Десок, Ли Боккю, Ли Ганъеп, Хан Мансу, Ким Боксун. Проанализированы особенности и важные факторы вышеупомянутых классификаций.

Ключевые слова: корейский фольклор, корейские народные сказки, сказки о дураках, типология сказок, классификация сказок.

The article deals with different approaches to the classification of Korean folk tales about fools by Korean folklorists. Tales about fools, which are known to belong to the anecdote type, possess significant place in Korean folklore and are subjects of research by many scholars. Actuality of the problem seems to be due to the classification ambiguity, as well as the variety of principles and approaches to the question.

The article considers the tales classification by such scientists as Cho Khiun, Choi Inhak, So Daesok, Lee Bokkyu, Lee Gangyeop, Khan Mansu, Kim Boksun. Peculiarities and principles underlying the classifications in question are discussed.

Key words: Korean folklore, Korean folktales, tales of fools, typology of folktales, classification of folktales.

Постановка проблеми. Казки про дурнів займають важливе місце у корейському фольклорі – загалом можна нарахувати більш ніж 600 казок про дурнів серед народних казок Корейського півострова. В одному тільки 12-томному збірнику Ім Сокче «Корейська усна народна проза (한국 구전 설화)» їх налічується більш ніж 300, безліч таких казок можна знайти у 82-томній «Великій серії корейського фольклору (구비 문학 대계)». Також жартівливі історії про дурнів містяться в середньовічних авторських збірках казок і небилиць епохи Чосон, таких як «Прості оповідання Кесо (계서 야담)», «Гумористичні оповідання давнини та сучасності (고금 소총)» і «Веселі історії з пустих балачок у роки процвітання (태

평 한화 골계전)». Отже, історії про дурнів були здавна популярні на корейському півострові, тому що дурень як персонаж є важливим елементом корейської сміхової культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню цієї групи казок присвячена значна кількість праць корейських фольклористів, зокрема Чо Хіуна, Чхве Інхака, Со Десока, Лі Боккю, Лі Ганйопа, Хан Мансу, Кім Боксун, Сон Йонина. Також дослідження казок про дурнів можна знайти у працях таких дослідників, як Кан Сонсук, Квон Гьону, Кім Гьобон, Кім Сокпе, Сон Йонин, Сін Йону, Чан Йонгу, Пе Чжонмін, Лі Тхегон, Чон Йонрім, Чон Сонхі, Чан Чонсун, Чхве Гимім, Чхве Мійон. Підготовлено багато

дисертацій, присвячених різним аспектам дослідження казок про дурнів, видано низку статей, але, незважаючи на це, вони продовжують залишатись актуальними, є багато аспектів, які потребують більш докладного дослідження. Найважливіші тенденції у фольклористиці визначили також чергові повороти теорії казкознавства: імагологічний, жанрологічний, поетикальний, культурологічний. Проблема жанрової класифікації наративів про дурнів, вибору критеріїв і найбільш оптимальних варіантів класифікації, присутня від самого початку вивчення казкового епосу, вийшла на передній план лише на початку 1980-х років ХХ ст. у працях Лі Боккю, Чо Хіуна, Кім Гьобона та Кім Сокпе, але найглибші дослідження за цією тематикою можна спостерігати у 1990–2000-х роках у таких авторів, як Хан Мансу, Лі Ганйоп і Кім Боксун.

Постановка завдання. Метою статті є проаналізувати різні підходи до класифікації корейських народних казок про дурнів корейськими фольклористами.

Виклад основного матеріалу. У статті розглядатимуться класифікації казок про дурнів, здійснені такими корейськими фольклористами: Чо Хіуном, Чхве Інхаком, Со Десоком, Лі Боккю, Лі Ганйопом, Хан Мансу та Кім Боксун. Ці класифікації кінця ХХ – початку ХХІ ст. виявились у підсумку найпотужнішим голосом на підтримку різних підходів у дослідженні корейських казок про дурнів.

Найавторитетніші класифікації корейських казок про дурнів у підсумку прагнули до вирішення найважливіших питань теорії казкового епосу – через інтерпретування жанрових стандартних одиниць, сюжетно-мотивного репертуару, розмаїтої системи типів персонажів (концептів).

Запропонований у статті огляд класифікаційних версій казкових наративів пов'язаний із перенесенням усієї проблеми у площину ідентифікації образу дурня як домінантного персонажа корейського казкового епосу, спрямованого до антропоцентричної парадигми. Тут досить сказати, що на розуміння класифікаційної техніки казок про дурнів у рамках корейської фольклористики вирішальний вплив мала класифікація Аарне-Томпсона, згідно з якою їх можна віднести до третього типу – жарти та анекдоти (jokes and anecdotes). Загалом у класифікації Аарне-Томпсона казки поділяються на 3 типи [4, с. 19–20]:

- 1) Казки про тварин (Animal Tales);
- 2) Звичайні казки (Ordinary Folktales);
- 3) Жарти та анекдоти (Jokes and Anecdotes).

У перекладеному та адаптованому на початку ХХ ст. покажчику М.П. Андрєєва «Покажчик казкових сюжетів за системою А. Аарне» жарти та анекдоти є під номерами 1200–2400 (3 тип, Анекдоти) [2, с. 436].

Цілком зрозуміло, що міркування про класифікаційні варіанти корейського казкового наративу передбачає певні уявлення щодо рівнів аналізу казок про дурнів. Наприклад, Ю.І. Юдін, досліджуючи російські казки про дурнів, відносить їх до побутових казок, зазначаючи при цьому, що до власне казок приєднується багато народних анекдотів про дурнів. Російський фольклорист справедливо вказує на те, що між анекдотами й казками «повинна бути проведена розмежувальна лінія, але те, що відрізняє анекдот від казки цієї групи, може бути з'ясовано лише під час розгляду казкових і анекдотичних сюжетів про дурнів, які спочатку повинні вивчатися спільно» [3, с. 91]. Натомість Є.М. Мелетинський у статті «Казка-анекдот у системі фольклорних жанрів» виділяє окремо анекдотичні казки, до яких відносить також групу казок про дурнів [1, с. 319–320]. Однак у слов'янському фольклорі дурні можуть бути персонажами також чарівних казок, особливо казок про третього сина, котрий у кінці оповіді перемагає антагоністів і отримує у винагороду щастя й удачу.

На відміну від слов'янських казок про дурнів, серед яких можна побачити і чарівні казки, і соціально-побутові, і анекдотичні, у Кореї чарівних казок про дурнів практично немає. Для ясності треба підкреслити, що дурні в корейському фольклорі, як правило, поводяться безглуздо й викликають у слухачів сміх. Тому й казки про дурнів у Кореї переважно відносять до типу *soхва* – анекдотичних казок.

Розглядаючи різні варіанти класифікацій корейських казок про дурнів, перш за все, необхідно визначитись із критеріями класифікації. Вона обмежується до таких загальних рис характеру людини, як дурість, невігластво, недосвідченість, наївність, несхожість на інших. Однак було б оманом вважати, що більшість героїв казок є справжніми дурнями, адже в корейському фольклорі є казки не лише про дурнів, але й про людей неосвічених, або недосвідчених, або наївних, або про тих, які просто потрапили в безглузду ситуацію («Малий наречений», «Якщо надовго залишити холодний рис», «Смертельні льодяники», «Як провчили хвалька», «Людина, яка багато читала», «Нелюбий зять» тощо).

Також варто згадати сатиричні казки, що висміюють людські вади, є сатирою на представ-

ників панівного класу. Це, наприклад, казки про дурних аристократів або про дурного сільського старосту («Дурний голова повіту», «Суд дурного голови», «Косуля народжує косулят чи несе яйця?», «Як дурний староста купляв місяць», «Хто ще більший дворянин?» тощо). Тому в більшості методологічних завдань класифікації казок про дурнів переважає принцип диференціації творів за типом головного героя казки (Чо Хіун, Чхве Інхак), домінують критерії щодо функціонального призначення (Хан Мансу, Лі Боккю, Лі Ганйоп, Кім Боксун).

Дослідників цікавлять різні вектори вибудови ієрархії характерних ознак казок про дурнів і визначення універсальних параметрів, за якими можна буде класифікувати матеріал і адекватно його описати. Нижче наводимо вісім найавторитетніших класифікацій корейських казок про дурнів.

Схема диференціації казкових творів за головними героями подається в корейській версії енциклопедії «Британіка» [12, с. 502]:

1. Казки про дурних батьків чи дітей.
2. Казки про дурного чоловіка чи дружину.
3. Казки про дурного хазяїна або слугу.
4. Казки про селян, які вперше побачили місто або міську цивілізацію.
5. Казки про помилки дурних монахів.
6. Казки про помилки людей з фізичними обмеженнями: сліпих, глухих, заїк тощо.

Дослідник Чо Хіун у праці «Дослідження типології корейських казок» поділяє казки про дурнів на дві групи [10, с. 23]. Перша група – це власне казки про дурнів. Туди він відносить різних персонажів казок, які роблять дурні вчинки або обмовки, стають жертвою непорозумінь. Героями казок виступають:

- чоловік, зять, син, дружина, невістка, дочка, або вся родина;
- люди з фізичними обмеженнями;
- люди високого соціального статусу;
- селяни тощо.

Друга група – це казки про щасливий збіг обставин, несподівану удачу, коли проста людина або дурень несподівано має успіх, виграє.

За класифікацією Чо Хіуна можна побачити не лише персонажів казок, але й їхні вчинки та результати цих вчинків. Для казки акцент фольклорного концепту «дурень» переноситься на соціальну сторону життя: персонажі першого типу казок є неуспішними, а персонажі другого типу – успішними. Це дурні, що терплять поразку завдяки своїм дурним учинкам, а також люди, яким несподівано щастить, незважаючи на їхню дурість.

Фольклорист Чхве Інхак, досліджуючи типологію корейських народних казок, поділяє казки про дурнів на 4 групи [11, с. 343–355]:

1. **Дурне село** («Вперше побачивши люстро», «Сила цибулі», «Походження капелюха», «Люди, що вперше побачили бамбук», «Староста гірського села»).

2. **Дурний зять/чоловік** («Кішка смикає мотузку», «Дурний чоловік», «Візит до домівки дружини», «Яйце віслюка», «Де їдять фазанів»).

3. **Дурна невістка/дружина** («Дурна вдова», «Дурна невістка», «Гази невістки», «Три роки мовчання»).

4. **Дурні** («Казка про дурня», «Дурний дроворуб», «З'ївши качку та яйця», «Дурний торговець», «Дурний продавець солі», «Дурний син», «Дурний голова повіту», «Дурний дворянин»).

Тут можна побачити дурне село як певний регіон, а також окремі типи дурнів в їхній етнографічній детермінованості. Це протиставлення є плюсом цієї класифікації. Але, на нашу думку, було б доцільніше об'єднати казки у дві групи, як робив, наприклад, В.Я. Пропп – казки про дурнів та казки про дурні регіони (наприклад, пошехонців). Також ця класифікація є неповною, тому що в корейських казках є значно більше різноманітних героїв, а тут враховані не всі.

Професор Сеульського університету Со Десок у порівняльному дослідженні корейських і китайських анекдотичних казок називає казки про дурнів «казками про дурну поведінку» та розподіляє на три види [7, с. 10–12]:

1. Казки про неосвіченість.
2. Казки про дурних людей.
3. Казки про забудькуватість.

Плюсом цієї класифікації є протиставлення дурості та неосвіченості, невігластва. Тому що людина може робити дурні вчинки не лише через розумову обмеженість, але й через обмеженість знань і досвіду.

Класифікація дослідника Лі Боккю є однією з класифікацій, використаних у найбільшому, 82-томному зібранні «Велика серія корейського фольклору (한국구비문학대계)», що було видане Академією корейської духовної культури у 1980–1989 рр. [8, с. 17–24; 9, с. 19–29]. За цією науковою класифікацією казки про дурнів відносять до групи казок «Про знання та незнання», де вони є у 24 підпункті під заголовком «Не знає, тому що не може знати».

Лі Боккю поділяє казки про дурнів так [9, с. 27–28]:

1. Невмілий у сімейних стосунках робить дурні вчинки.

2. Невмілий у житті робить дурні вчинки.

3. Робить, як йому наказують, а виходять дурні вчинки.

4. Людина, яка повчас, сама виявляється ще більш неосвіченою.

5. Поява незнайомого предмета (наприклад, коли люди вперше побачили люстро).

6. Передача нових знань.

Тут казки класифіковано за принципом дії і процесів, що відбуваються в казках. Це ще один із важливих параметрів класифікації казок про дурнів.

Класифікація, запропонована Хан Мансу в його докторській дисертації «Дослідження дурних персонажів корейського епосу», – це одна з ранніх спроб систематизації корейського казкового епосу, здійснена ще на початку 1990-х років. У ті часи, коли казки про дурнів були ще майже недосліджені, могла вважатись проривом, новим словом у дослідженні національного фольклору, але зараз є вже трохи застарілою.

Схема диференціації казок про дурнів, якої послідовно дотримується Хан Мансу, виділяє п'ять типів казок [13, с. 20–22, 87]:

- 1) Казки про поразку дурня.
- 2) Казки про покриття дурних вчинків.
- 3) Казки про дурного голову повіту.
- 4) Казки про дурну наречену.
- 5) Казки про перемогу дурня.

Раціональність загальної системи класифікації текстів казок про дурнів (таблиці 1, 2 [13, с. 22; 87]) за статусом головного героя та за принципом **перемога – поразка** бачимо під час розподілу матеріалу, а також його аналізу.

Важливим плюсом цієї класифікації є те, що автор проводить паралелі та шукає зв'язок між типом персонажа казки, його соціальним статусом, стосунками з іншими людьми та результатом дій – перемогою або поразкою. Соціологічний

аспект у казкознавстві, який спирається на принципи класифікації казкового матеріалу, запропоновані Хан Мансу, продовжують сучасні дослідники казок про дурнів, розробляючи свої класифікації наративів.

Фольклорист Лі Ганйоп поділяє казки про дурнів на казки про справжніх дурнів і несправжніх [6, с. 603–604].

До казок про справжніх дурнів він відносить такі:

1) казки про успіх дурня, а конкретно: казки про несподівану удачу дурня («Дурень, що насмішив принца», «Дурний чоловік і розумна дружина», «Щастя дурня», «Як дурень став дворянином завдяки дикому женьшеню»).

2) казки про невдачу дурня. Це казки про дурні вчинки та казки про дурного зятя («Гінь у воді», «Дурна дружина», «Дурний брат», «Причина плачу», «Зять, який не вмів співати»).

До казок про несправжніх дурнів він відносить такі:

1) Казки про непристосованість до ситуації. Сюди входять казки про дурного дворянина («Дурний голова повіту та хитрий іноземець», «Суд дурного голови», «Косуля народжує косулят чи несе яйця?», «Хто ще більший дворянин?», «Де швидко ходять у туалет»).

2) Казки про тимчасову обмеженість. Це еротичні казки про дурнів, коли, наприклад, молодий наречений, або наречена у шлюбну ніч не знають, що їм робити («Малий наречений», «Страшно йти заміж», «Без цього не можу жити», «Помилка дурного чоловіка»).

У таблиці ця класифікація має такий вигляд (табл. 3).

Як бачимо, Лі Ганйоп, як і попередній дослідник Хан Мансу, звертає увагу на результат дій дурнів – перемогу або поразку, успіх або невдачу. Але в цій класифікації з'являється

Таблиця 1

	Характеристика персонажа		Дії персонажа
статус	високий: казки про дурного голову повіту, (казки про поразку дурня); низький: казки про дурну наречену, казки про перемогу дурня; не має значення: казки про поразку дурня, казки про покриття дурних вчинків.	перемога – поразка	перемога: казки про перемогу дурня (казки про дурну наречену); поразка: казки про поразку дурня, казки про дурного голову повіту; не має значення: казки про дурну наречену, казки про покриття дурних вчинків.

Таблиця 2

	Статус героя	Дія	Агресивність
казка	– високий – низький – не має значення	– перемога, поразка – перемога, поразка – перемога, поразка	– щодо вищих – щодо нижчих – неагресивні

Таблиця 3

Казки про справжніх дурнів		Казки про несправжніх дурнів	
Успіх дурня	Невдача дурня	Непритосованість до ситуації	Тимчасова обмеженість
1) казки про несподівану вдачу дурня;	2) казки про дурні вчинки; 3) казки про дурного зятя;	4) казки про дурного дворянина;	5) непристойні (або еротичні) казки про дурнів.

новий важливий момент: дослідник вказує на те, що героями казок про дурнів можуть виступати не лише справжні дурні, але й досить нормальні, розумні люди, які просто опинились у певних складних ситуаціях. Тому тут до традиційних принципів класифікації казок про дурнів додається ситуаційність.

Однак мінусом цієї класифікації є те, що не виділяються окремо градації за персонажами та за їхніми вчинками. Тому класифікація виявляється неповною, і було б доцільніше зробити таку класифікацію:

- за типом головного героя та ситуацією;
- за вчинками;
- та за результатом: поразка або перемога.

Про це говорить також дослідник Кім Боксун, пропонуючи власну класифікацію, яка, на нашу думку, сьогодні є найбільш довершеною й переконливою. Кім Боксун у своєму дослідженні, результати якого представлено в монографії «Казки про дурнів та сміх», розподіляє казки за чотирма категоріями і, як і попередні дослідники, проводить між ними паралелі, але враховує значно більше важливих чинників, тому її дослідження є більш комплексним.

Вона пропонує розглядати таке:

1. Уявлення про головного героя згідно із ситуацією: тобто чи є насправді головний герой дурнем чи ні.

2. Оцінку дій головного героя: чи є його дія дурною.

3. Результат дурних дій: поразка головного героя або ж його антагоніста, протилежної сторони.

4. Тут важливим моментом є наявність антагоніста, протилежної сторони, яка або залишається у виграші, або зазнає поразки [5, с. 100–136].

Дані Кім Боксун зводить у таку таблицю (табл. 4) [5, с. 102].

На основі поєднання кілька чинників вона виділяє чотири типи казок про дурнів:

I. Основний тип: головний герой – дурень, робить дурні вчинки й зазнає поразки.

II. Удаваний тип: головний герой – дурень, робить дурні вчинки, але поразки зазнає протилежна сторона.

III. Помилковий тип: головний герой – дурень, але вчинки робить не дурні, і, як результат, поразки зазнає протилежна сторона.

IV. Ситуативний тип: головний герой – не дурень, але робить дурні вчинки і зазнає поразки.

Тут протилежна сторона може уособлювати колективні норми та звичаї, що протистоять головному герою, або ж виступати як конкретна особа.

Висновки. Проаналізувавши всі вищевказані класифікації, можна побачити основні моменти, на які треба звертати увагу під час дослідження казок про дурнів:

1. Характеристика головного героя, яка складається з таких аспектів:

1) Хто є героєм казки, як його називають, кількість головних героїв.

2) Особистісні характеристики героя: розумність, освіченість, досвідченість, моральні якості.

3) Статус: місце в суспільстві, у родині і навіть гендерні особливості, від яких на Сході залежав, зокрема, статус.

2. Оточення головного героя: хто йому допомагає, хто протистоїть.

3. Ситуаційно-поведінковий чинник. Це ситуація, в якій опиняється головний герой, та його поведінка в цій ситуації.

Таблиця 4

Тип	Попередні відомості про персонажа	Оцінка дій персонажа	Результат дурних дій	Характер казки про дурня
тип I	дурень	дурні вчинки	поразка героя	Основний тип
тип II	дурень	дурні вчинки	поразка протилежної сторони	Удаваний тип
тип III	дурень	не дурні вчинки	поразка протилежної сторони	Помилковий тип
тип IV	не дурень	дурні вчинки	поразка героя	Ситуативний тип

4. Результат, який, як правило, буде або поразкою, або успіхом, хоча іноді може бути і не тим, і не іншим.

Усі ці чинники нерозривно пов'язані між собою, і саме з їх поєднання можна отримати найбільш повні образи головних героїв: це і образ дурного неуспішного або успішного зятя, і образ невмілої молодої невістки, і образ малого нареченого, який не знає, що робити в першу шлюбну ніч, і образ багатія аристократа, пошитого в дурні.

Часто в казках про дурнів висміюються певні вади, недоліки в поведінці: власне дурість, неграмотність, жадібність, пихатість тощо. Значне місце також приділяється статусу людини, соціальним, родинним стосункам тощо.

Розглядаючи особистісні характеристики головного героя, варто враховувати його розумові здібності та фізичні особливості:

- чи він насправді він є дурним;
- чи просто безграмотним, недалеким;
- чи він узагалі звичайна, не дурна людина, яка потрапила у безглузде становище;
- чи це людина, фізично обмежена.

Узагалі, говорячи про «обмеженість» дурнів у казках, можна виділити кілька аспектів:

- 1) обмежені розумово (справжні дурні);
- 2) обмежені фізично (сліпі, глухі, зайки тощо);
- 3) обмежені морально (мають вади характеру, які в казці висміюються);

4) обмежені соціально (низький соціальний статус, неможливість отримати належну освіту тощо);

5) обмежені ситуаційно (стають дурнями лише в певних ситуаціях, хоча насправді не дурні).

Аналіз класифікаційних систем казок про дурнів доводить, що важливим є питання, до яких саме казок за тематикою належать головні герої. Це можуть бути не лише казки про дурість, але й казки про хитрість, де головний герой може бути справжнім дурнем, якого було дуже легко обдурити, а може бути не дурнем, а просто обдуреним. Його можуть обдурити, пошити в дурні, висміяти, наприклад, у сатиричних казках, про соціальний конфлікт, соціальну нерівність. Іноді в казках головний герой сам може виступати трикстером і пошивати в дурні інших.

Вищезазначені класифікації та їхні чинники можуть бути використані в подальших дослідженнях казок про дурнів. Але необхідно враховувати специфіку східних казок та особливості персонажів саме корейських анекдотичних казок, через призму яких можна простежити особливості корейського менталітету. Персонажі корейських казок про дурнів відрізняються від персонажів слов'янських казок, що не могло не відбитись на певних чинниках і підходах до їх класифікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мелетинский Е.М. Избранные статьи. Воспоминания. / Отв. ред Е.С Ноник. М.: Российск. гос. гуманит. ун-т, 1998. 576 с.
2. Сравнительный указатель сюжетов. Восточнославянская сказка. / Сост. Л.Г. Бараг, И.П. Березовский, К.П. Кабашников, Н.В. Новиков. Л.: «Наука», 1979. 437 с.
3. Юдин Ю.И. Дурак, шут, вор и черт. (Исторические корни бытовой сказки). М: «Лабиринт», 2006. 336 с.
4. Antti Aarne. The types of the folktale: a classification and bibliography. Antti Aarne's Verzeichnis der Märchentypen (FF communications no.3) translated and enl. by Stith Thompson. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 1961. 588 p.
5. 김복순. 바보이야기와 웃음: 바보의 웃음 시학. 과주: 한국학술정보, 2009. 351쪽.
6. 민속문학과 전통문화. 김태곤외. 서울: 박이정. 619쪽.
7. 서대석. 한-중소화의비교. 서울: 서울대학교출판부, 2007. 274쪽.
8. 정신문화연구 1985년 겨울호·통권 제27호. 1985.12. 224쪽.
9. 조동일 외. 한국 구비문학대계 별책부록 (I). 한국설화유형분류집. 성남: 한국정신문화연구원. 1989. 757쪽.
10. 조희웅. 한국설화의 유형적 연구. 서울: 韓國研究院, 1983. 262쪽.
11. 최인학. 한국민담의 유형연구. 인천: 仁荷大學校 出版部, 1994. 518쪽.
12. 한국 브리태니카. 8권. 서울: 삼화출판사, 1993.
13. 한만수. 한국 서사문학의 바보인물 연구. 동국대학교 대학원 박사학위논문, 서울: 1991. 109쪽.